

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

© Жук Є. О., 2014

Узагальнені наукові підходи економістів щодо визначення сутності поняття механізму управління виробничим потенціалом підприємства, також розглянуто сутнісні характеристики елементів. На основі проведеного аналізу узагальнено визначення та розроблено рекомендації щодо удосконалення механізму управління.

Ключові слова: механізм управління, виробничий потенціал, підсистеми, елементи, підходи.

THE FORMATION MECHANISM OF COMPANY'S PRODUCTION POTENTIAL MANAGEMENT

© Zhuk E. 2014

The article summarizes the scientific approaches of economists to defining the essence of the concept of the mechanism of managing the production potential of the enterprise. The article describes the essential characteristics of the elements of the mechanism of managing of the production potential of the enterprise which is quite complicated. It includes: functions, forms, methods, tools and levers. Modern management mechanism includes both traditional methods and modern management techniques. Recommendations for improving management mechanism are based on the analysis of generalized definitions.

Key word: management mechanism, production capacity, subsystems, components, approaches.

Постановка проблеми. За сучасних умов глобалізації світової економіки перед кожним виробничим підприємством постають питання щодо зростання ролі виробничого потенціалу в їх діяльності задля забезпечення рівня конкурентоспроможності в галузі, виходу на лідируючі позиції. Своєю чергою виробнича діяльність підприємства до прийняття рішень, проте існує важкість прорахунку майбутніх подій, що впливають на розвиток підприємства у виробничій сфері. Саме тому необхідно узагальнити наукові підходи економістів, що вивчали цю проблему та виявити максимальний спосіб підвищення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. Він досягається шляхом постійних удосконалень механізму управління виробничим потенціалом підприємства, вивченню різноманітних трактувань, що пов'язані з цим терміном, адже саме до цієї складової існують різноманітні підходи та кожен з науковців виділяє окремі елементи, що потребують узагальнення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню механізму управління виробничим потенціалом підприємства приділялась увага з боку і вітчизняних, і зарубіжних науковців, що, своєю чергою, призвело до виникнення суперечностей між їх думками. В Україні проблеми механізму управління потенціалу підприємства розглядали такі вчені: Н. С. Краснокутська, І. П. Отенко, Л. М. Малярець, М. С. Дороніна, А. А. Малицький, Н. А. Бочарова, Л. Г. Дончак та інші. Все ж багато питань залишаються не вирішеними та потребують подальшого уточнення та удосконалення для забезпечення зростання механізму управління виробничим потенціалом підприємства.

Формулювання цілі статті полягає в узагальненні теоретичних знань щодо механізму управління виробничим потенціалом підприємства, місця управління виробничого потенціалу підприємства в забезпеченні його розвитку та розробки рекомендації щодо удосконалення механізму управління виробничим потенціалом підприємства, викладенні власного трактування поняття механізму управління виробничого потенціалу підприємства та розробки рекомендацій щодо покращення механізму управління виробничого потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доволі складним в економічній науці є поняття “механізм управління”. Проте, для його розуміння варто проаналізувати визначення “механізм”, “управління”, які є основоположними для поняття “механізму управління виробничим потенціалом підприємства”.

Механізм є черговістю процесів, які визначають порядок дій, або процесу. Також механізм може проявлятися у вигляді послідовності станів через дії. Якщо ж механізм поєднувати з поняттям ресурсів, то це сукупність форм і методів створення і використання ресурсів з метою забезпечення потреб підприємства.

Управління ж є дещо подібним до менеджменту, проте значно ширшим поняттям, що виявляє себе, як цілеспрямований процес дії суб’єкта на об’єкт управління. Якщо об’єднати ці два визначення, то сукупність взаємопов’язаних дій, що потребують використання різноманітних форм і методів із залученням ресурсів через вплив суб’єкта на об’єкт і є механізмом управління.

Багато науковців у своїх працях висловлювали думки щодо поняття “механізм управління”. Отже, слід проаналізувати існуючі підходи до тлумачення цього поняття (табл. 1):

Таблиця 1

Визначення поняття “механізм управління”

Автор	Механізм управління
Дороніна М. С., Коротков Е. М., Круглов М. І.	... займає центральне місце в системі управління підприємством, а його призначенням є вплив суб’єкта управління на об’єкт управління [3, 4, 5]
Малицький А. А.	... має охоплювати принципи, завдання, економічні та юридичні методи й обмеження, організаційну структуру органів управління, персонал, інформацію і технічні засоби її оброблення [6, с. 234].
Садєсков А. А., Цурик В. В.	... це система впливу на об’єкт управління з метою досягнення бажаного результату. Механізм управління варто розглядати як складову системи організації господарського процесу, що представлена комплексом факторів, що є взаємодоповнювальними і взаємозалежними та мають власні форми управлінського впливу [7, с. 271].
Пігуль Н. Г.	... це найбільш активна частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності об’єкта, яким управляють [8, с. 127].
Бочарова Н. А.	... складається з різноманітних механізмів, які підпорядковуються між собою за допомогою методу ієрархій, де метод ієрархій є процедурою ієрархічного подання елементів, які визначають суть проблеми [9, с.77].

Узагальнюючи викладене у табл. 1, можна стверджувати, що механізм управління – це центральна ланка у системі управління підприємства, яка охоплює об’єкт та суб’єкт, принципи і завдання з метою досягнення бажаного результату діяльності. На нашу думку, доречно розглядати механізм управління через метод ієрархій та найдоцільнішим буде використання домінуючої ієрархії, адже її побудова починається з окреслення порівняно складної проблеми дослідження, де вищий рівень ієрархії займатиме система управління виробничим потенціалом (вершина ієрархії). Система управління – це сукупність елементів, що об’єднують ціль, підцілі та альтернативи, зв’язків між ними, а також процесів, що забезпечують подальший розвиток підприємства. Проміжний рівень між ціллю та альтернативами займатимуть підсистеми, підцілі, чинники,

критерії, сукупності, які виділяються за принципом значущості та ведуть до найнижчого рівня, яким зазвичай є перелік альтернативних рішень (стратегій).

На нашу думку, механізм управління виробничим потенціалом підприємства є складною моделлю, адже вміщує багато складових, до яких можна зарахувати: функції, форми, методи, інструменти, важелі. Схематично сутнісну характеристику механізму управління виробничим потенціалом підприємства можна зобразити табл. 2.

Таблиця 2

**Сутнісна характеристика елементів механізму управління
виробничим потенціалом підприємства**

Механізм управління виробничим потенціалом підприємства – це система функцій, форм, методів, інструментів, важелів, що пов’язані з виробничим потенціалом та впливають на діяльність з метою досягнення поставлених перед підприємством цілей						
	Організація	Аналіз	Планування і прогнозування	Мотивація	Контроль	Нормування і регулювання
Функції	Організація процесу виробництва, поставки товарів, оптимального використання ресурсів	Аналіз використання ресурсів в попередніх періодах, аналіз ринкової ситуації	Планування і прогнозування роботи з постачальниками, робочої програми, кошторису витрат	Контроль якості товарів, контроль за вчасним виконанням робіт, поточний і підсумковий облік	Матеріальне та моральне стимулювання працівників	Нормування виробничих ресурсів, нормування праці, регулювання виробництва
Форми	Управління виробничими ресурсами		Управління трудовими ресурсами		Управління фінансовими ресурсами	
Методи	Активні маркетингові дослідження щодо ресурсної складової, використання внутрішніх резервів, модернізація виробництва, удосконалення управління, преміювання персоналу, соціальний розвиток підприємства та інші.					
Інструменти	Створення “буферних зон” (досягається шляхом створення запасів і резервів для безперервного надходження ресурсів, інформації і т.п.), складання прогнозів майбутнього розвитку, складання планів, сценаріїв розвитку, ухвалення ефективних рішень, інновації, моніторинг та інші.					
Важелі	Стимули	Моральне і матеріальне стимулювання				
	Санкції	Матеріальна, кримінальна відповідальність за допущені недоліки				

* складено на основі розробки В. А. Бондарюка [1, с. 190].

Аналізуючи табл. 2, можна стверджувати, що механізм управління виробничим потенціалом підприємства є комплексною системою, яка зосереджує в собі багато різноманітних складових. Варто виділити шість функцій, кожна з яких виконує механізм управління виробничим потенціалом підприємства. Пояснення функцій, що міститься під їх назвою, допомагає зрозуміти її суть та вказує на основні напрямки їх дій. Форми механізму варто розрізняти залежно від управління ресурсами: виробничими, трудовими та фінансовими. Також, з табл. 2 можна побачити методи, інструменти (плани, прогнози, прийняття рішень тощо) та важелі впливу (стимули та санкції), які може застосовувати підприємство при здійсненні механізму управління виробничим потенціалом.

Сучасний механізм управління виробничого потенціалу підприємства повинен не лише брати за основу традиційні методи та інструменти управління, але і враховувати новітні управлінські технології для успішності у досягненні поставлених цілей і завдань щодо підвищення рівня ефективності його виробництва.

До новітніх управлінських технологій можна зарахувати: корпоративне управління, особистісно-орієнтоване управління, стратегічне управління, систему збалансованих показників тощо.

Корпоративне управління об'єднує: організацію спільної діяльності для досягнення стратегічної мети, творчий підхід до управління з делегуванням повноважень, аналіз сильних і слабких аспектів діяльності, підвищення стійкості підприємства до ризикових факторів, динамічне прийняття управлінських рішень.

Особистісно-орієнтоване управління проявляється через прогнозування результатів діяльності, здійснення різких змін з пристосуванням до мінливого середовища, здатність прорахунку майбутніх подій, готовність до втрат від ризику та швидкого прийняття рішень.

Стратегічне планування передбачає формування стратегій для прийняття управлінського рішення на підприємстві, які спрямовані на розподіл ресурсів, зміну середовища функціонування, адаптацію до конкуренції.

Система збалансованих показників відбувається шляхом зміни підходів до своєї діяльності та актуалізації найважливіших показників. За цієї системи керівництво зміщує свою увагу з суто фінансових показників.

На нашу думку, для покращення механізму управління виробничого потенціалу варто:

- постійно здійснювати дослідження за зміною ресурсної складової, яка прямо впливає на розвиток механізму управління виробничим потенціалом підприємства;
- здійснювати практичну реалізацію функцій та форм за допомогою методів, інструментів та важелів, що входять до сутнісної характеристики;
- забезпечувати розробку новітніх інструментів, методів та важелів, які будуть виникати в разі зміни внутрішнього і зовнішнього середовища існування підприємства;
- удосконалювати механізм управління виробничим потенціалом підприємства для окремо взятих підприємств із врахуванням специфіки їх діяльності;
- задля підвищення рівня ефективності виробництва підприємства залучати новітні управлінські технології.

Висновки. Механізм управління виробничим потенціалом підприємства – це складна економічна категорія, яка потребує детального вивчення та постійного удосконалення, адже за правильного використання, підприємство може виявити резерви для покращення механізму управління виробничим потенціалом підприємства. Сутнісна характеристика елементів механізму управління виробничим потенціалом підприємства є доволі складною. Вона містить: функції, форми, методи, інструменти та важелі. Сучасні механізм управління об'єднує і традиційні методи, і новітні управлінські технології. У подальших дослідженнях необхідно поєднувати теоретичне опрацювання даного питання з практичними аспектами на прикладі використання цих підприємств, що функціонують на економічному ринку.

1. Боднарюк В. А. Структура економічного механізму управління прибутком торговельного підприємства / В. А. Боднарюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22. 5. – С. 188–194.
2. Краснокутська Н. С. Концепція ціннісно-орієнтованого управління потенціалом підприємства / Н. С. Краснокутська // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8 (134). – С. 23–29.
3. Дороніна М. С. Управління економічними і соціальними процесами підприємства / М. С. Дороніна. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2002. – 432 с.
4. Коротков Э. М. Менеджмент / Э. М. Коротков. – М.: Юрайт, 2010. – 640 с.
5. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией / М. И. Круглов. – М.: Русская Деловая Литература, 1998. – 768 с.
6. Малицький А. А. Структуризація організаційно-економічного механізму управління підприємством торгівлі в умовах ринку / А. А. Малицький // Торгівля і ринок України: зб. наук. праць. – Донецьк: Вид-во ДонНУЕТ. – 2009. – № 27. – С. 198–205.
7. Садеков А. А. Управление предприятием в условиях кризиса: монография / А. А. Садеков, В. В. Цурик. – Донецьк: Изд-во ДонГУЭТ, 2006. – 178 с.
8. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: Вид-во Української академії банківської справи НБУ. – 2010. – № 28. – С. 125–132.
9. Бочарова Н. А. Розробка економічного механізму підвищення ефективності діяльності АТП / Н. А. Бочарова. – Економіка транспортного комплексу. – 2011. – вип. 17. – С. 74–81.